Veridian E-Journal, Slipakorn University
ISSN 1906 - 3431

การประเมินโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรัก ของศูนย์การเรียนรู้โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว จังหวัดราชบุรี

(THE EVALUATION OF BENJAVITHI CREATED WITH THE SAIYAIRAK'S FAMILY TEMPLATE THE LEARNING CENTER UNDER FAMILY LOVE BONDING PROJECT, RATCHABURI)

ศิริพร ศิริรัตน์ (SIRIPORN SIRIRAT)*
ผศ.ดร.นพพร จันทรนำชู (NOPPORN CHANTARANAMCHU)**
รศ.ดร.นรินทร์ สังข์รักษา (NARIN SUNGRUGSA)**
ผศ.ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม (CHAIYOS PAIWITHAYASIRITHAM)**

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรักของศูนย์การเรียนรู้โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว จังหวัดราชบุรี เป็นการศึกษาในพื้นที่บ้านโป่งกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโครงการฯ จำนวน 5 คน ผู้เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 16 คน สมาชิกในครอบครัวผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 66 คน ประชาชนบ้านโป่งกระทิงบน จำนวน 254 คน กลุ่มเยาวชนแกนนำบ้านโป่งกระทิงบน จำนวน 15 คน รวม 356 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามชนิดมาตรประมาณค่า แนวการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม วิธีที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยการประเมินโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรักของศูนย์การเรียนรู้โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว จังหวัดราชบุรี ตามรูปแบบการประเมินซิปเปี้ยสของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPPIEST Model) พบว่า

1. การประเมินโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรักของศูนย์การเรียนรู้โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว จังหวัดราชบุรี ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านบริบท มีความเหมาะสมในระดับมาก 2) ด้านปัจจัยนำเข้า มีความเหมาะสมในระดับมาก 3) ด้านกระบวนการ มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง 4) ด้านผลผลิต มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง 5) ด้านผลกระทบ มีความเหมาะสมในระดับ มาก 6) ด้านประสิทธิผล มีความเหมาะสมในระดับมาก

* นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
(Master of Education program for students Master of Education Faculty of Education Silpakorn University)
** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (THESIS ADVISORS)

7) ด้านความยั่งยืน มีความเหมาะสมในระดับมาก และ 8) ด้านการถ่ายโยงความรู้ มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาความเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชน พบว่า ทั้ง 8 ด้านมีความเหมาะสมในระดับมาก 1) ด้านบริบท มีความเหมาะสมในระดับมาก 2) ด้านปัจจัยนำเข้า มีความเหมาะสมในระดับมาก 3) ด้านกระบวนการ มีความเหมาะสมในระดับมาก 4) ด้านผลผลิต มีความเหมาะสมในระดับมาก 5) ด้านผลกระทบ มีความเหมาะสมในระดับ มาก 6) ด้านประสิทธิผล มีความเหมาะสมในระดับมาก 7) ด้านความยั่งยืน มีความเหมาะสมในระดับมาก และ 8) ด้านการถ่ายโยงความรู้ มีความเหมาะสมในระดับมาก

2. แนวทางการส่งเสริมความสำเร็จของโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรักของศูนย์การเรียนรู้โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว จังหวัดราชบุรี พบว่า ต้องมีการกำหนดแผนการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ มีการนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างบูรณาการ พร้อมทั้งให้ประชาชนเรียนรู้ปัญหา และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยมีหน่วยงานคอยช่วยเหลือและสนับสนุน พร้อมทั้งต่อยอดในสิ่งที่ประชาชนสนใจเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

คำสำคัญ: เบญจวิถี/โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว/แนวทางการส่งเสริมความสำเร็จ

Abstract

The evaluation of Benjavithi to created with The Saiyairak's family template The Learning Center under The Family love bonding project, Ratchaburi was a study in Ban Pongkratingbon of Banbueng Sub-district, Banka District, Ratchaburi Province. The sample consists of 5 persons of project directors and responsible officers, 16 participants, 66 members of participants' families and 66 people in Ban Pongkratingbon; therefore, the total number is 356 persons. The tools for data collections were questionnaire rating scales, interviews and focus group discussion. The research data were analyzed, standard deviation and content analysis.

The results of the evaluation of Benjavithi to created with The Saiyairak's family template The Learning Center under The Family love bonding project, Ratchaburi, which based on Stufflebeam's CIPPIEST Model. The results showed as follows:

1. The evaluation of Benjavithi to created with The Saiyairak's family template The Learning Center under The Family love bonding project, Ratchaburi according to the views of project directors, officers, participants, members of families and local people, the overall picture is in high level, according to the views of directors and officers, it was found that 1) context evaluation was appropriate at the high level 2) input evaluation was appropriate at the high level 3) process evaluation was appropriate at the average level 4) product evaluation was appropriate at the average level 5) impact evaluation was appropriate at the a high level 6) effectiveness evaluation was appropriate at the high level 7) sustainable evaluation was

Veridian E-Journal, Slipakorn University
ISSN 1906 - 3431

appropriate at the high level and 8) transportation evaluation was appropriate at the average level and according to the views of participant, family members and local people, it was found that all 8 perspectives are appropriate and in high level 1) context evaluation was appropriate at the high level 2) input evaluation was appropriate at the high level 3) process evaluation was appropriate at the high level 4) product evaluation was appropriate at the high level 5) impact evaluation was appropriate at the a high level 6) effectiveness evaluation was appropriate at the high level 7) sustainable evaluation was appropriate at the high level and 8) transportation evaluation was appropriate at the high level.

2. The guidelines of achievement of Benjavithi model to created with The Saiyairak's family template The Learning Center under The Family love bonding project, Ratchaburi, it was found that there should be specific development outlines to focus on participation in other sections and to exchange information among related units for integrated solutions by allowing people to learn and to solve the problems. In addition, there were always responsible units provide assistance and support to further people's interest, aiming to provoke the change of behavior which results to the development of better living.

Keywords: Benjavithi, Family Love Bonding Project, The guidelines of achievement

บทนำ

การพัฒนาในสังคมไทยได้เกิดมาเป็นระยะเวลานาน และเริ่มเป็นแบบแผนของการพัฒนาอย่างชัดเจน เมื่อเกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และเศรษฐกิจ จนกระทั่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ได้มีการประเมินผลของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ซึ่งผลการประเมินพบว่า เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน เนื่องจากในช่วงนั้นมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ดี แต่ในขณะเดียวกันได้เสียปัจจัยสำคัญ 2 ประการไปพร้อมกัน คือ สังคมมีปัญหา และสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย จึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์การพัฒนาในแผนพัฒนาและเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) โดยการนำแนวคิดให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553: 187-188) ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 จึงเป็นการมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของคนเพื่อการยกระดับของคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง

ประเทศไทยประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในการพัฒนาเศรษฐกิจดังจะเห็นได้จากอัตราการขยายตัวอยู่ในระดับสูงโดยเฉลี่ยถึงร้อยละ 8.1 ต่อปี การมุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่งคั่งในด้านรายได้ ทำให้คนไทยและสังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมของคนในสังคมไทย การเร่งรัดพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง

เป็นลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553: 155-156) เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน เป็นสิ่งที่บ่งชี้ข้อบกพร่องของกระบวนการพัฒนา ดังนั้นการพัฒนาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ถึง ฉบับที่ 11 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหน่วยย่อยของสังคมโดยเริ่มจากการพัฒนาคน และชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งจากภายใน มุ่งเน้นเศรษฐกิจสีเขียว เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ และได้มีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาเป็นหลักในการพัฒนา มุ่งเน้นการพัฒนาที่ค่อยเป็นค่อยไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่ ก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเอง ส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมขององค์กรทางสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

สถานการณ์ทางสังคมในภาพรวมของประเทศ พ.ศ. 2554 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทยในการการสำรวจข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ (75 จังหวัด) ซึ่งได้มีการสำรวจข้อมูลปัญหาทางสังคมใน 2 ส่วน คือ 1) ปัญหาสังคมเชิงประเด็น 6 ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านสุขอนามัย ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหาด้านการมีงานทำและรายได้ ปัญหาด้านความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาด้านวัฒนธรรมและจริยธรรม 2) ปัญหาทางสังคมเชิงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องได้รับการพัฒนา 6 ด้าน ได้แก่ ปัญหาเด็กและเยาวชน (อายุ 0 – 25 ปี) ปัญหาครอบครัว ปัญหาสตรี (อายุ 25 – 59 ปี) ปัญหาผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ปัญหาคนพิการ และปัญหาแรงงาน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัญหาเชิงสังคมกลุ่มเป้าหมายที่ต้องได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรก คือ ปัญหาเด็กและเยาวชน คิดเป็นร้อยละ 37.10 รองลงมาคือ ปัญหาแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 21.84 ปัญหาผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 17.68 และปัญหาครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 10.67 จากประเด็นปัญหาครอบครัวพบว่าปัญหาครอบครัวแม้ว่าจะมีปัญหาอยู่ในลำดับที่ 4 ของปัญหาเชิงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องได้รับการพัฒนา แต่ครอบครัวนั้นเป็นสถาบันแรกที่บ่มเพาะคนก่อนออกสู่สังคม หากแม่แบบเป็นแบบที่ไร้ประสิทธิภาพแล้ว แบบที่ออกมานั้นจะมีประสิทธิภาพได้อย่างไร ปัญหาครอบครัวจึงถือว่าเป็นปัญหาตั้งต้นของสังคมไทย (สำนักตรวจประเมินผล, สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2554: 16, 18)

นอกจากนั้นจากการสำรวจการใช้เวลาในการทำกิจกรรมหลักที่สำคัญ โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2554) พบว่าในรอบวันหนึ่งๆ ประชากรไทยอายุตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปโดยเฉลี่ยใช้เวลาดูแลตัวเองได้แก่การรับประทานอาหารการนอนและการดูแลรักษาตัวเองวันละ 12.1 ชั่วโมงทำงานและเรียนรู้วันละ 6.3 ชั่วโมง ให้บริการและดูแลสมาชิกในครัวเรือน วันละ2.0 ชั่วโมง การให้บริการชุมชน ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือครัวเรือนอื่น การช่วยเหลือแก่ชุมชนเป็นต้นวันละ 0.1 ชั่วโมง และใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมเชิงสังคมวัฒนธรรมหรือเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ วันละ 3.6 ชั่วโมง ซึ่งจะเห็นได้ว่าโดยเฉลี่ยแล้วการใช้เวลาในการให้บริการและดูแลสมาชิกในครอบครัวต่อวันนั้นใช้เพียงวันละ 2 ชั่วโมง เมื่อเทียบกับการใช้เวลาดูแลรักษาตนเอง การทำงานและการเรียนรู้ หากสมาชิกมีเวลาให้กับครอบครัวน้อยเพียงใด สัมพันธภาพของครอบครัวนั้นๆ ก็จะลดลงตามไปเช่นกัน

ปัญหาครอบครัวเป็นปัญหาสำคัญที่ครอบครัวส่วนมากไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง เนื่องจากในการพัฒนาประเทศที่ผ่านมามุ่งเน้นการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาประเทศให้ประชาชนอยู่ดีกินดี แต่ก็ทำให้เกิดผลกระทบทางสังคมที่ทำให้ครอบครัวและชุมชนอ่อนแอลงคนไทยประสบปัญหาความเครียดมาก

Veridian E-Journal, Slipakorn University
ISSN 1906 - 3431

ขึ้นความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และชุมชนห่างเหินกันมากขึ้น รวมทั้งเกิดปัญหาและผลกระทบในวงกว้าง เช่น ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความยากจน การกระจายรายได้ระหว่างกลุ่มคนต่างๆ ในสังคมที่มีช่องว่างระหว่างกันมากขึ้น ภาครัฐนั้นเป็นแกนกลางในการพัฒนาประเทศ ควรมีการกำหนดนโยบายเพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างสมดุล และมุ่งเน้นให้ประชาชนมีความสุขที่เพิ่มมากขึ้นแทนการเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐร่วมบูรณาการในการแก้ปัญหา โดยเริ่มต้นที่ครอบครัว เพื่อให้ประชาชนมีความเข้มแข็งและมีความพร้อม

ศูนย์การเรียนรู้โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว จังหวัดราชบุรี ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เป็นหน่วยงานในสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้ฯ แห่งแรกของประเทศไทยที่ได้เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการ โดยศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้ เป็นสถานที่รวบรวมองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัว และชุมชน โดยดำเนินงานใน 3 รูปแบบ คือ ศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศงานโครงการสายใยรักแห่งครอบครัว (Data Center) ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนา (Training Center) และศูนย์บริการโครงการสายใยรักแห่งครอบครัว (Service Center) ด้วยวิสัยทัศน์การดำเนินงาน “เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้การหล่อหลอมครอบครัวให้เข้มแข็งตามแนวคิดเบญจวิถี สู่ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน” มุ่งเน้นพัฒนาครอบครัวให้อบอุ่นและเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันสำหรับสิ่งที่จะส่งผลกระทบต่อครอบครัว และชุมชน พร้อมทั้งนำแนวคิดพระราชทานเบญจวิถีทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และสุขอนามัยในครัวเรือน 2) การพัฒนาอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง 3) การเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่น 4) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 5) สรรสร้างการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีมาเป็นหลักในการพัฒนาครอบครัวจากวิสัยทัศน์การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ฯ ที่ปรารถนาให้ครอบครัวมีความอบอุ่นและเกิดชุมชนที่มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยได้เริ่มนำแนวคิดดังกล่าวมาพัฒนาพื้นที่รอบศูนย์การเรียนรู้ฯ และขยายผลไปยังพื้นที่ต่างๆ

การนำแนวคิดพระราชทานเบญจวิถีไปขยายผลในพื้นที่ต่างๆ ได้เริ่มดำเนินการ เมื่อพ.ศ. 2554 โดยมีการสำรวจข้อมูลในพื้นที่ต่างๆ ของจังหวัดราชบุรี โดยมีสำรวจข้อมูลโดยแบบสำรวจภาคสนาม ศสร.1 และการนำกิจกรรมส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แนวคิดเบญจวิถีไปจัดแสดงให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้เรียนรู้ และทดลองปฏิบัติจริง พร้อมทั้งรับสมัครสมาชิกครอบครัวสายใยรักเพื่อให้เข้าร่วมกิจกรรม พื้นที่บ้านโป่งกระทิงบน เป็นพื้นที่นำร่องที่มีการนำกิจกรรมภายใต้แนวคิดเบญจวิถีมาใช้อย่างชัดเจนภายใต้โครงการ “เบญจวิถีนำสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรัก” ซึ่งเป็นโครงการที่น้อมนำแนวคิดเบญจวิถีไปขยายผลในชุมชนเพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้ และน้อมนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเพื่อพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นบ้านพักในรูปแบบ “โฮมสเตย์” สำหรับนักท่องเที่ยว และผู้ที่สนใจเรียนรู้แนวคิดเบญจวิถี จากการดำเนินงานโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวอบอุ่น เป็นโครงการพัฒนาครอบครัวแบบองค์รวม และยังเป็นโครงการนำร่องกระบวนการพัฒนาในพื้นที่ต้นแบบอื่นๆ จึงจำเป็นต้องมีการประเมินผลการดำเนินงานโครงการดังกล่าวเพื่อจะนำข้อมูลที่ได้รับมาปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานตามแนวคิดพระราชทานเบญจวิถีภายใต้โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรักของศูนย์การเรียนรู้โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว จังหวัดราชบุรี ตามกรอบแนวคิดการประเมิน CIPPIEST Model และศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสำเร็จของโครงการ

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัย ได้ใช้วิธีการประเมินโครงการแบบผสานวิธี (Mixed Method) วิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปเปี้ยส ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPPIEST Model: 2007) โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) กับ 1) กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ และ 2) กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชน และวิธีเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) โดยแนวทางการสัมภาษณ์ (In depth – Interview guideline) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว ประชาชน เยาวชนแกนนำ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ ในการดำเนินงานผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาความ

ประโยชน์ที่ได้รับ

ทำให้ทราบผลการประเมินโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรักของศูนย์การเรียนรู้โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว จังหวัดราชบุรี ตามกรอบแนวคิดการประเมิน CIPPIEST Model แนวทางการส่งเสริมความสำเร็จของโครงการ และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการประเมินโครงการไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงานได้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

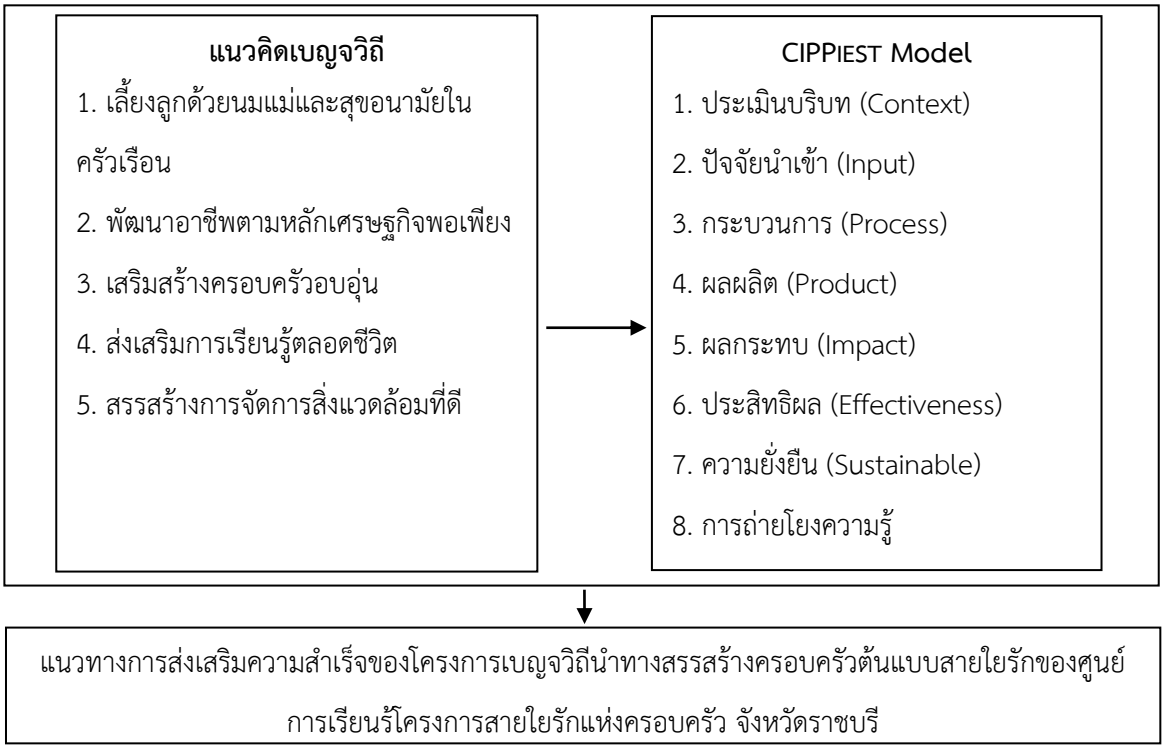
การประเมินโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรักของศูนย์การเรียนรู้โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ดังต่อไปนี้ 1.แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน 2.แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3.แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว 4.แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะในชุมชน 5.แนวคิดเกี่ยวกับโฮมสเตย์ 6.แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ในชุมชน 7.แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ 8.บริบทของศูนย์การเรียนรู้โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว จังหวัดราชบุรีฯ 9.ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรัก และ 10.งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้ค้นคว้าข้อมูลเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้บูรณาการแนวคิดโดยรูปแบบการประเมินแบบซิปเปี้ยสของสตัฟเฟิลบีม บีม (Stufflebeam's CIPPIEST Model: 2007) ซึ่งมี

Veridian E-Journal, Slipakorn University
ISSN 1906 - 3431

ขอบข่ายเกี่ยวกับการประเมินบริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Product) ผลกระทบ (Impact) ประสิทธิผล (Effectiveness) ความยั่งยืน (Sustainable) และการถ่ายโยงความรู้ (Transportation) เป็นผลที่สามารถถ่ายทอดขยายผลต่อเนื่องของโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรักของศูนย์การเรียนรู้โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว จังหวัดราชบุรี และสามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ ดังนี้



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการประเมินโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรักของศูนย์การเรียนรู้โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว จังหวัดราชบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method) เก็บรวบรวมข้อมูลโดย

1) วิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อเป็นการหาความเหมาะสมของโครงการตามรูปแบบการประเมิน CIPPIEST Model โดยการใช้แบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) กับตัวอย่างคือ ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโครงการ จำนวน 5 คน ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 16 คน สมาชิกในครอบครัวผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 66 คน ประชาชนบ้านโป่งกระทิงบน จำนวน 254 คน กลุ่มเยาวชนแกนนำบ้านโป่งกระทิงบน จำนวน 15 คน รวม 356 คน

2) วิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ (In depth – Interview guideline) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ จำนวน 2 คน ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 3 คน สมาชิกในครอบครัว จำนวน 6 คน ประชาชน จำนวน 3 คน เยาวชนแกนนำ จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง จำนวน 3 คน รวม 20 คน ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าที่ศูนย์การเรียนรู้ฯ ผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว ประชาชน และกลุ่มเยาวชนแกนนำบ้านโป่งกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี จำนวน 860 คน ได้กำหนดขนาดของตัวอย่างโดยคำนวณจากตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ คือ แบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating Scale) เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการประเมินโครงการตามรูปแบบ CIPPIEST Model ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ และทำการทดลองการใช้แบบสอบถามเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) กับประชาชนบ้านโป่งกระทิงบนที่ไม่ใช่ตัวอย่างในการเก็บข้อมูล จำนวน 30 ฉบับ และหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น .945 จึงได้นำแบบสอบถามไปใช้จริง โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างด้วยตนเอง สำหรับค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการศึกษาโดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ (In depth – Interview guideline) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ จำนวน 2 คน ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 3 คน สมาชิกในครอบครัว จำนวน 6 คน ประชาชน จำนวน 3 คน เยาวชนแกนนำ จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง จำนวน 3 คน รวม 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม คือ แนวทางการสัมภาษณ์ แนวทางการสนทนากลุ่ม เครื่องบันทึกเสียง อุปกรณ์บันทึกภาพ ในการจัดทำแนวทางการสัมภาษณ์ และแนวทางการสนทนากลุ่มนั้นผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นร่วมกับที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อให้สอดคล้องกับการประเมินโครงการตามรูปแบบ CIPPIEST Model โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาความ

ผลการศึกษา

ผลการศึกษา มีดังนี้

1. ผลการประเมินโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรักของศูนย์การเรียนรู้โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว จังหวัดราชบุรี

Veridian E-Journal, Slipakorn University
ISSN 1906 - 3431

การประเมินโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรัก เป็นการประเมินตามรูปแบบ CIPPIEST's Model ทั้ง 8 ด้าน โดยผลการประเมินภาพรวมของโครงการมีความเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ในกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ เห็นว่า ผลรวมการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชน เนื่องจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการได้รับประโยชน์จากโครงการ ความรู้ที่ได้รับจากโครงการนั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เกิดแรงกระเพื่อมของการพัฒนาครอบครัวจากกลุ่มของชุมชน ขยายไปยังครอบครัวอื่นๆ ภายในหมู่บ้านได้ซึ่งสามารถแยกผลการประเมินออกเป็นรายด้านได้ ดังนี้

1.1 ผลการประเมินด้านบริบท (Context) ในภาพรวมพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ในกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ เห็นว่า วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$= 4.60, S.D.= 0.55) ในกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชน เห็นว่า ช่วงระยะเวลาที่จัดโครงการมีความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$= 4.15, S.D.= 0.65) ซึ่งโครงการมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นภาพกว้าง ไม่เจาะจงกิจกรรมใดเป็นพิเศษนอกจากการพัฒนาบ้านเรือนให้เป็นบ้านสำหรับการรับแขก หรือโฮมสเตย์ (Homestay) และเนื่องจากการกำหนดวัตถุประสงค์ในภาพกว้าง จึงสามารถกำหนดแผนการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของประชาชนได้ มีความสอดคล้องกับพันธกิจ และวิสัยทัศน์ของศูนย์การเรียนรู้ฯ ในเรื่องของการศึกษา ค้นคว้า วิจัยเกี่ยวกับเบญจวิถี ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของครอบครัว และชุมชนพร้อมทั้งการขยายผลการศึกษาแนวทางเบญจวิถีไปยังกลุ่มเป้าหมาย ด้วยช่องทางที่เหมาะสม และทั่วถึง และสอดรับการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้การหล่อหลอมครอบครัวให้เข้มแข็งตามแนวคิดเบญจวิถี สู่ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการนำแนวคิดเบญจวิถีไปพัฒนาครอบครัว ชุมชนให้เกิดความอบอุ่นเข้มแข็ง และเกิดความยั่งยืน

1.2 ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ในภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ในกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เห็นว่า วัสดุและอุปกรณ์มีความเพียงพอต่อการใช้งานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$=4.80, S.D.= 0.45) ในกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชนเห็นว่าเจ้าหน้าที่มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินการโครงการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$= 4.32, S.D.= 0.69) โครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรัก ได้มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินงานอย่างเพียงพอ หากมีกิจกรรมใดที่สร้างหนุนเสริมให้ประชาชนมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จะมีการเขียนโครงการเพื่อเข้ามาร่วมสนับสนุนการดำเนินงาน มีการวางแผนการดำเนินกิจกรรมซึ่งได้เขียนอย่างชัดเจนในโครงการ การจัดเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ในการดำเนินงานนั้นจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หน่วยงานจะนำไปดำเนินกิจกรรม และส่วนที่ชุมชนจัดเตรียมให้ อุปกรณ์ในกิจกรรมต่างๆ มีความเพียงพอ นั่นเป็นเพราะการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้งนั้นมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน แต่หากประชาชนมีความสนใจเพิ่มเติมสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ทันที แต่ยกเว้นในกิจกรรมการฝึกอาชีพบางประเภทที่วัสดุที่ใช้ในการฝึกมีราคาสูงก็จะไม่สามารถจัดหาให้อย่างเพียงพอ

1.3 ผลการประเมินด้านกระบวนการ (Process) ในภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ในกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เห็นว่า มีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานแต่ละกิจกรรม ($\overline{X}$= 4.20, S.D.= 0.45) และงบประมาณในการดำเนินโครงการมีความเพียงพอ ($\overline{X}$= 4.20, S.D.= 0.55) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชนเห็นว่า การจัดกิจกรรมเป็นไปตามแผนการดำเนินงานที่แจ้งไว้กับประชาชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นให้แต่ละกิจกรรมเป็นความต้องการของประชาชนที่เสนอในเวทีการสอบถามเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เช่น การไปศึกษาดูงานจะมีการนำภาพกิจกรรมมาให้ประชาชนได้ตัดสินใจในความเหมาะสม ความสอดคล้องของบริบทของพื้นที่ของตนเองกับพื้นที่ศึกษาดูงาน การดำเนินงานมีการปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานบางส่วนเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนในช่วงการดำเนินกิจกรรม ซึ่งมีการแจ้งไปยังผู้นำชุมชน และประชาชนให้ทราบ การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศนั้น เจ้าหน้าที่โครงการได้มีการบันทึกข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรม ภาพกิจกรรม และมีการจัดทำรายงานในรูปแบบการสรุปกิจกรรม แต่ไม่มีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาโครงการ ในส่วนของผู้บริหารมีการลงติดตามเพื่อประเมินการพัฒนาของประชาชนและชุมชนโดยการเดินเยี่ยมบ้าน มีการพูดคุยรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะต่างๆ จากประชาชน และปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานตามความเหมาะสม

1.4 ผลการประเมินด้านผลผลิต (Product) ในกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีความเข้าใจแนวคิดเบญจวิถี และผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำแนวคิดเบญจวิถีไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$= 4.16, S.D.= 0.67) ในกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำแนวคิดเบญจวิถีไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$= 3.40, S.D.= 0.55) จากการสำรวจพบว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มในแนวคิดเบญจวิถี เห็นได้จากการนำไปใช้ในครอบครัว แต่ยังไม่เห็นได้อย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม แต่ในความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น มีการพัฒนาบ้านเรือน ความสะอาด การปลูกผักสวนครัว การนำของเหลือใช้กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ แนวคิดเบญจวิถีเป็นแนวคิดที่ใกล้เคียงกับความเป็นอยู่ของประชาชนจึงมีการนำไปปรับใช้อย่างค่อยเป็นค่อยไป บางครัวเรือนเกิดการแข่งขันกัน และประชาชนบางส่วนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ร่วมการศึกษาดูงานจะเข้าใจในการพัฒนาบ้านเรือนของตนเอง แต่ยังไม่มีความชัดเจนในแนวทางการพัฒนามากนัก

1.5 ผลการประเมินด้านผลกระทบ (Impact) ในภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ในกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เห็นว่า ประชาชนเห็นการพัฒนาของครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$= 4.10, S.D.= 0.72) ในกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชนเห็นว่า ประชาชนยอมรับว่าการนำแนวคิดเบญจวิถีมาใช้ส่งผลให้ครอบครัวตนเองเกิดการพัฒนามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$= 4.22, S.D.= 0.74) ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการมีการนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้การดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายตามรูปแบบของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งความเห็นของกลุ่มผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่มีความสอดคล้องกับกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชน โดยประชาชนในชุมชนเกิดการพัฒนาและยอมรับว่าเกิด

Veridian E-Journal, Slipakorn University
ISSN 1906 - 3431

การพัฒนาในชุมชน มีการนำความรู้ที่ได้รับจากโครงการไปใช้ มีประชาชนให้ความสนใจในการสมัครเข้าร่วมโครงการเพิ่มมากขึ้น

1.6 ผลการประเมินด้านประสิทธิผล (Effectiveness) ในภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ในกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เห็นว่า ผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในครัวเรือนของตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$= 4.00, S.D.= 0.71) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชน ($\overline{X}$= 4.29, S.D.= 0.65) เนื่องจากการดำเนินโครงการสนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมโครงการ และประชาชนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการเรียนรู้จากต้นแบบการพัฒนา และให้การสนับสนุนผู้เข้าร่วมโครงการทดลองทำภายในครัวเรือนของตนเอง

1.7 ผลการประเมินด้านความยั่งยืน (Sustainable) ในภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ในกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เห็นว่า ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$= 4.00, S.D.= 1.22) ในกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชนเห็นว่า ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาครอบครัวอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$= 4.26, S.D.= 0.64) เนื่องจากโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรัก ได้ดำเนินการเพียงระยะเวลาเพียง 1 ปี หากนับรวมกับโครงการนำร่องก่อนการดำเนินโครงการ รวมระยะเวลา 2 ปี การวัดความยั่งยืนนั้นยังไม่สามารถวัดได้ชัดเจน แต่มีการดำเนินการโดยประชาชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง และอำเภอบ้านคา

1.8 ผลการประเมินด้านการถ่ายโยงความรู้ (Transportation) ในกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถถ่ายทอดความรู้สู่เพื่อนบ้านได้อย่างถูกต้อง และครอบครัวของผู้เข้าร่วมโครงการสามารถถ่ายทอดแนวคิดเบญจวิถีจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$= 3.60, S.D.= 1.34) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชนในประเด็นผู้เข้าร่วมโครงการสามารถถ่ายทอดความรู้สู่เพื่อนบ้านได้อย่างถูกต้อง ($\overline{X}$= 3.99, S.D.= 0.79) ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถถ่ายทอดแนวคิดเบญจวิถีพร้อมตัวอย่างการปฏิบัติได้อย่างถูกต้องแก่สมาชิกในครอบครัว และประชาชนทั่วไป แต่ทักษะการถ่ายทอดของแต่ละคนจะแตกต่างกันออกไป มีการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลายช่องทาง เช่น การพูดคุยทั่วไป การถ่ายทอดผ่านกลุ่มสภากาแฟ การถ่ายทอดผ่านการประชุมหมู่บ้าน เป็นต้น

2. แนวทางการส่งเสริมความสำเร็จโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรักของศูนย์การเรียนรู้โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว จังหวัดราชบุรี

โครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรัก เป็นโครงการที่ดำเนินการในพื้นที่โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาคีเครือข่ายโครงการสายใยรักแห่งครอบครัว หน่วยงานในพื้นที่ และประชาชน การที่จะส่งเสริมให้โครงการเกิดความสำเร็จได้นั้นไม่อาจเกิดขึ้นได้หากไม่ได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ กระบวนการส่งเสริมความสำเร็จ มีดังนี้

1. การกำหนดแผนพัฒนา

การนำแผนพัฒนามาใช้พัฒนาโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรัก ควรมีการกำหนดเป้าหมายเป็นระยะๆ โดยกำหนดเป็นรูปแบบของขั้นบันได ดังนี้

ขั้นจับจุด คือ การให้ประชาชนได้เรียนรู้ และจับประเด็นที่ประชาชนสนใจ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับขั้นตอนต่อไป

ขั้นจ่อไฟ คือ เสนอกิจกรรมที่คาดว่าจะเป็นที่สนใจให้แก่ประชาชน ในขั้นตอนนี้หน่วยงานต้องสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

ขั้นใส่เชื้อ คือ เมื่อประชาชนได้นำกิจกรรมไปทดลองทำด้วยตนเอง ขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่หน่วยงานต้องเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง คอยเติมเชื้อไฟ (กำลังใจและกำลังทรัพย์) อย่างต่อเนื่อง

ขั้นเกื้อกูล คือ เมื่อประชาชนได้ทำกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง หน่วยงานควรถอยออกมาเพื่อประชาชนจะได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง

ขั้นเพิ่มพูน คือ หน่วยงานพัฒนาความรู้ในด้านต่างๆ ให้แก่ประชาชนเพื่อนำไปพัฒนาในกิจกรรมที่ตนเองสนใจ

ขั้นพัฒนา คือ เมื่อเรียนรู้แล้วประชาชนต้องนำความรู้มาพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเอง แผนการพัฒนาข้างต้นเป็นการพัฒนาตามลำดับขั้นโดยเริ่มจากการจับประเด็นที่ประชาชนต้องการพัฒนา กระบวนการพัฒนา กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ จนกระทั่งประชาชนสามารถต่อยอดและพัฒนางานของตนเองได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. การบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงาน

การดำเนินงานโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรัก ในช่วงแรกไม่มีการบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานใด มีเพียงแต่การประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน เพื่อเข้าไปทำเวทีประชาคมและจัดเก็บแบบสำรวจ การจัดทำโครงการของหน่วยงานจึงกลายเป็นต่างคนต่างทำไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน จึงได้มีการเสนอแนวทางการพัฒนาร่วมกัน ดังนี้

การร่วมวิเคราะห์

เมื่อได้ประเด็นปัญหาของประชาชนในพื้นที่มา หน่วยงานต่างๆ ต้องมาวิเคราะห์ร่วมกัน การวิเคราะห์ปัญหานั้นต้องใช้เจ้าหน้าที่สหวิชาชีพในการช่วยวิเคราะห์เพื่อให้การแบ่งประเด็นปัญหามีความครอบคลุม และชัดเจน เจ้าหน้าที่สหวิชาชีพจะร่วมวิเคราะห์เพื่อถอดปัญหาออกมาและนำเสนอปัญหาดังกล่าวกลับไปยังชุมชน ประชาชนในพื้นที่เมื่อรับทราบปัญหาของตนเองแล้ว ควรนำปัญหาดังกล่าวมาวิเคราะห์ว่าปัญหานั้นเป็นจริงหรือไม่

การร่วมลงมือทำ

ระดับแผนการดำเนินงาน หลังจากการวิเคราะห์ปัญหาแล้วหน่วยงานต่างๆ ควรนำความถนัดในงานของตนเองที่สอดคล้องกับปัญหามาจัดทำเป็นแผนการพัฒนา นำเสนอไปยังที่ประชุมเพื่อให้หน่วยงาน และประชาชนได้ร่วมวิเคราะห์และปรับปรุงแผนงานดังกล่าวให้ตรงต่อความต้องการของประชาชน

ระดับการปฏิบัติ กิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นกิจกรรมที่ผ่านการวิเคราะห์ร่วมกันมาในระดับหนึ่ง ประชาชนจำเป็นจะต้องมีความเข้าใจ และมีความตระหนักในปัญหาของตนเอง ประชาชนต้องเปลี่ยนวิธีคิด ต้องลงมือปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในทุกขั้นตอน

ระดับสรุปผล ประชาชนต้องสรุปผลกิจกรรมร่วมกับหน่วยงาน เพื่อสะท้อนปัญหา ข้อเสนอแนะ ข้อดี ข้อเสียที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการปรับปรุงกระบวนการในครั้งต่อไป

การติดตามผล

เป็นขั้นตอนในการติดตามผลของการเข้าร่วมโครงการ หน่วยงานและประชาชนจะร่วมติดตามผลของการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตหรือไม่ มีการนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันมากหรือน้อย หรือข้อเสนอแนะหลังจากการนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองของประชาชน และกระบวนการดำเนินงานของหน่วยงาน เมื่อได้ผลการติดตามแล้ว นำผลดังกล่าวเข้าที่ประชุมของหน่วยงานและประชาชนเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน

3. การให้ชุมชนเป็นฐานในการคิดแผนการดำเนินงาน

ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ชุมชนนั้นทราบดีว่าปัญหาเหล่านั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร มีความเป็นมา ความรุนแรงขนาดใด การหาแนวทางการแก้ไขปัญหานั้น ต้องใช้ชุมชนเป็นฐานคิด ชุมชนจึงต้องร่วมคิด และร่วมทำ โดยมีหน่วยงานต่างๆ เป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ และผู้ทรงความรู้มาร่วมในการแก้ไขปัญหา

4. การต่อยอดความคิดของประชาชน ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมสู่คุณภาพชีวิตที่ดีเมื่อได้ลงมือปฏิบัติได้สักระยะแล้ว จะเห็นได้ถึงพัฒนาการของประชาชน หน่วยงานจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของประชาชน ในด้านพฤติกรรมควรมีการเสริมแรงกับประชาชน

5. เจ้าหน้าที่ต้องเป็นสหวิชาชีพ

เจ้าหน้าที่ที่ลงปฏิบัติงานใกล้ชิดประชาชนจำเป็นต้องมีความรู้ในหลายด้านๆ มีความรู้รอบตัวค่อนข้างมาก เนื่องจากงานพัฒนานั้นต้องพัฒนาในทุกด้านๆ ไปพร้อมกัน รับฟังปัญหาของประชาชน และช่วยแนะแนวทางการแก้ไข

อภิปรายผล

การประเมินโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรักของศูนย์การเรียนรู้โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว จังหวัดราชบุรี เป็นส่วนหนึ่งของการนำแนวคิดเบญจวิถีไปพัฒนาครอบครัวและชุมชนต่างๆ จากการศึกษาและวิจัยโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรักของศูนย์การเรียนรู้โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว จังหวัดราชบุรี เพื่อศึกษาผลการประเมินโครงการ ปัญหาและแนวทางการส่งเสริมความสำเร็จมีประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

1. ด้านบริบท (Context) ผลการประเมินความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่พิจารณารายด้านพบว่า วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือ วัตถุประสงค์ของโครงการมีความเหมาะสม ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชน พิจารณารายข้อพบว่า ช่วงระยะเวลาที่จัดโครงการมีความเหมาะสมมี

ค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือวัตถุประสงค์ของโครงการสามารถพัฒนาครอบครัวให้เป็นครอบครัวต้นแบบสายใยรักได้ ซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ (Strategic objective) สอดคล้องกับหลักการบริหารความเสี่ยงระดับองค์กร (Enterprise Risk Management) เพื่อช่วยให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ของการนำแนวคิดเบญจวิถีตามโครงการสายใยรักแห่งครอบครัวตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจของหน่วยงานสอดคล้องกับอารีย์ บัวสุริยะ (2548: 69) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาชีวิตครู จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านบริบท พบว่า วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการและความจำเป็นของครูที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาชีวิตครูอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับวรัญสญา สหฤทานันท์ (2554:76) ได้วิจัยเรื่อง ประเมินผลโครงการอัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์มูลนิธิชัยพัฒนา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า รูปแบบและกระบวนการการปฏิบัติงานของโครงการสามารถตอบสนองตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้อย่างเหมาะสมตามแนวพระราชดำริ จากผลการประเมินความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ และแนวทางการดำเนินงานต่างๆ อยู่ในกรอบภารกิจของศูนย์การเรียนรู้ฯ วัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยกว้างส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปโดยง่าย และสอดคล้องกับวิธีชีวิตของประชาชนส่วนมาก

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ผลการประเมินความคิดเห็นในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่พิจารณารายด้านพบว่า วัสดุและอุปกรณ์มีความเพียงพอต่อการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ บุคลากรมีความรู้ ความสามารถในการดำเนินโครงการ การดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ งบประมาณในการดำเนินโครงการมีความเพียงพอ ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชน พิจารณารายข้อพบว่า เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถในการดำเนินโครงการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่สามารถถ่ายทอดแนวคิดเบญจวิถีให้ประชาชนปฏิบัติได้ สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาสังคม 7 ขั้นตอน แบ่งได้ดังนี้ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2554) ในการเตรียมความพร้อมบุคลากร ประชาชนในเรื่ององค์ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งการเตรียมความพร้อมบุคลากร ประกอบด้วยการเตรียมความพร้อมบุคลากร หมายถึง ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรเกิดความรู้ความเข้าใจก่อนลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่ หรือจัดเวทีประชาคมการเตรียมความพร้อมประชาชน ซึ่งงานวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนเซนต์โยเซฟ ท่าแร่ ของพัชรี ศรีอ่อน (2554: 123-124) ด้านปัจจัยนำเข้าพบว่า ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ และสอดคล้องกับจันทิมา ผึ้งผัน (2555: 45) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินผลโครงการอุทยานการอาชีพชัยพัฒนา จังหวัดนครปฐม ด้านปัจจัยนำเข้า มีความพร้อมของทรัพยากร เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดกิจกรรม การดำเนินโครงการ และการถ่ายทอดแนวคิดเบญจวิถีสู่ประชาชนได้ดีประชาชนสามารถเข้าใจในสิ่งที่เจ้าหน้าที่ถ่ายทอดได้

3. ด้านกระบวนการ (Process) ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ พิจารณารายข้อพบว่า มีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานแต่ละกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดงบประมาณในการดำเนินโครงการมีความเพียงพอ รองลงมาคือ ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความ

เหมาะสม และแผนการดำเนินงานมีความเหมาะสม ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชน พิจารณารายข้อ พบว่า การจัดกิจกรรมเป็นไปตามแผนการดำเนินงานที่แจ้งไว้กับประชาชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ กิจกรรมมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับพัชนี ศรีอ่อน (2551: 124) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนเซนต์โยเซฟ ท่าแร่ พบว่า การปฏิบัติตามโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับจันทิมา ผึ้งผัน (2555: 46-48) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินผลโครงการอุทยานการอาชีพชัยพัฒนา จังหวัดนครปฐม ด้านกระบวนการ พบว่า สามารถตอบสนองตามวัตถุประสงค์ได้อย่างเหมาะสมพบว่ามีการตอบรับที่ดีจากชุมชนประเมินได้จากจำนวนที่เพิ่มขึ้นของผู้เข้าร่วมรับการอบรม จากผลการประเมินความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะมีการรวบรวมข้อมูลของโครงการที่ชัดเจน จัดเก็บเป็นแฟ้มครอบครัว สามารถสืบค้นได้จากชื่อสมาชิก กิจกรรมที่ดำเนินการนั้นก็เป็นไปตามแผนที่แจ้งไว้กับประชาชน และตรงตามความต้องการของประชาชนหลายกลุ่ม ส่งผลให้เมื่อดำเนินกิจกรรมจริงมีจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้นจากการสำรวจความต้องการก่อนการเริ่มกิจกรรม

4. ด้านผลผลิต (Product) ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ พิจารณารายข้อพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีความเข้าใจแนวคิดเบญจวิถีและผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำแนวคิดเบญจวิถีไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้เข้าร่วมโครงการเข้าใจรูปแบบการให้บริการโฮมสเตย์ และผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาบ้านเรือนของตนให้เป็นโฮมสเตย์ ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชน พิจารณารายข้อพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำแนวคิดเบญจวิถีไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้เข้าร่วมโครงการมีความเข้าใจแนวคิดเบญจวิถี สอดคล้องกับวรัญสญา สหฤทานันท์ (2554: 76) ได้วิจัยเรื่อง ประเมินผลโครงการอัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์มูลนิธิชัยพัฒนา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านผลผลิต พบว่า ผลที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่คาดหวังไว้ เกิดการอนุรักษ์และพัฒนา หากแต่ยังไม่ครอบคลุมความต้องการของชุมชนให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและโครงการได้อย่างยั่งยืนจากผลการประเมินความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำแนวคิดเบญจวิถีไปปรับใช้ได้จริงในครอบครัวของตนเองได้และมีการเห็นผลทันทีหลังจากการนำแนวคิดเบญจวิถีไปปรับใช้

5. ด้านผลกระทบ (Impact) ผลการประเมินในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ พิจารณารายด้านพบว่า ประชาชนเห็นการพัฒนาของครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ประชาชนยอมรับว่าการนำแนวคิดเบญจวิถีมาใช้ส่งผลให้ครอบครัวตนเองเกิดการพัฒนา ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชน พิจารณารายข้อพบว่า ประชาชนยอมรับว่าการนำแนวคิดเบญจวิถีมาใช้ส่งผลให้ครอบครัวตนเองเกิดการพัฒนามีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือ ผู้เข้าร่วมโครงการมีการนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอดพัฒนาครอบครัวของตนเอง สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายของ Roger (1995) ที่เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการแพร่กระจายของสิ่งใหม่ๆ จากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่งและสังคมนั้นรับเข้าไปใช้ และสอดคล้องกับวรทัศน์ อินทรัคคัมพร (2557) การยอมรับเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นทางจิตใจภายในบุคคล เริ่มต้นจากได้ยินในเรื่อง

วิทยาการนั้นๆ จนกระทั่งยอมรับนำไปใช้ในที่สุด จากผลการประเมินความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะประชาชนในหมู่บ้านเห็นการพัฒนาของครอบครัวที่เข้าร่วมกิจกรรมว่ามีพัฒนาการด้านต่างๆ ดีขึ้น เนื่องจากผู้เข้าร่วมโครงการมีการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้จริง และเห็นผลในด้านบวก จึงเป็นการบอกเล่าปากต่อปากในส่งผลให้มีผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการเพิ่มมากขึ้น

6. ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) ผลการประเมินในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ พิจารณารายด้านพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในครอบครัวของตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้เข้าร่วมโครงการเข้าใจวิธีการเสริมสร้างครอบครัวตนเองให้มีความอบอุ่น ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชนพิจารณารายข้อพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในครอบครัวของตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือ ผู้เข้าร่วมโครงการเข้าใจวิธีการเสริมสร้างครอบครัวตนเองให้มีความอบอุ่น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับผู้เข้าร่วมโครงการสามารถจัดการสิ่งแวดล้อมภายในบ้านได้เป็นอย่างดี ซึ่งการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในครอบครัวนั้น สอดคล้องกับชลทิตย์ เอี่ยมสำอาง และวิศนี ศิลาตระกูล (2544) เรื่อง แหล่งที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาของมนุษย์ คือ กระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดดั้งเดิมเริ่มต้นจากภายในครอบครัวจากพ่อแม่สู่ลูก เครือญาติใกล้ชิดที่ถ่ายทอดให้กันและกันเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาอย่างไรก็ดี มีหลายๆ อย่างที่ไม่ได้แสดงออกมาอย่างชัดเจนว่าเป็นการถ่ายทอดหรือการสืบทอด เพราะเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ดังนั้นชีวิตในครอบครัวจึงถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด และสอดคล้องกับ Roger & Shoemaker (1971: 81-86) เรื่อง กระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นความรู้ ขั้นชักชวน ขั้นตัดสินใจ และขั้นยืนยัน ซึ่งเมื่อประชาชนได้เรียนรู้แนวคิดเบญจวิถี และการพัฒนาบ้านเรือนของตนเองเป็นโฮมสเตย์นั้น ขึ้นอยู่กับความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและพัฒนาบ้านเรือนของตนเองเป็นโฮมสเตย์ต่อไปจากผลการประเมินความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะโครงการสนับสนุนให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากต้นแบบ พร้อมทั้งมีการส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ตามแนวคิดเบญจวิถีที่ประชาชนสามารถทำได้ง่าย ในด้านการจัดการโฮมสเตย์ ประชาชนยังไม่สามารถให้บริการโฮมสเตย์ได้อย่างมีมาตรฐาน เนื่องจากการให้ความรู้ประชาชนด้านการจัดการโฮมสเตย์และการกำหนดมาตรฐานยังไม่มีแนวทางการดำเนินงานอย่างชัดเจน

7. ด้านความยั่งยืน (Sustainable) ผลการประเมินในภาพรวมพบว่ามีระดับความคิดเห็นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่พิจารณารายด้านพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือ ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาครอบครัวอย่างต่อเนื่อง ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชน พิจารณารายข้อพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาครอบครัวอย่างต่อเนื่องและสืบทอดไปยังคนรุ่นหลังได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และสืบทอดไปยังคนรุ่นหลังได้ สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นของมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) กระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์กับการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แล้วเกิดการสั่งสมองค์ความรู้และประสบการณ์ขึ้น

เรียกว่า “ภูมิปัญญา” มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นหนึ่งเป็นลำดับ ทำให้สามารถพัฒนาตนเองให้อยู่รอดและสร้างสรรค์ความเจริญต่างๆ บนพื้นฐานของภูมิปัญญาที่สั่งสมมาได้จนถึงปัจจุบัน จากผลการประเมินความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะแนวคิดเบญจวิถีเป็นสิ่งที่ประชาชนดำเนินการอยู่แล้ว เพียงแต่มีการจัดระเบียบความคิดมากยิ่งขึ้น ซึ่งประชาชนที่เห็นว่าแนวคิดเบญจวิถีเป็นแนวคิดที่พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ก็จะมีการดำเนินการตาม และมีการสืบทอดไปยังคนรุ่นหลังอย่างต่อเนื่องโดยการปรับเนื้อหาของแนวคิดให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชนเผ่ากะเหรี่ยง และบริบทของชุมชน

8. ด้านการถ่ายโยงความรู้ (Transportation) ผลการประเมินในภาพรวมพบว่ามีระดับความคิดเห็นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ พิจารณารายด้านพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถถ่ายทอดความรู้สู่เพื่อนบ้านได้อย่างถูกต้อง และครอบครัวของผู้เข้าร่วมโครงการสามารถถ่ายทอดแนวคิดเบญจวิถีจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือ ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถปฏิบัติตนให้เป็นต้นแบบสำหรับให้เพื่อนบ้านในชุมชนมาเรียนรู้ได้ ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการ สมาชิกในครอบครัว และประชาชน พิจารณารายข้อพบว่าผู้เข้าร่วมโครงการสามารถถ่ายทอดความรู้สู่เพื่อนบ้านได้อย่างถูกต้องมีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือ ครอบครัวของผู้เข้าร่วมโครงการสามารถถ่ายทอดแนวคิดเบญจวิถีทั้งทฤษฎีและปฏิบัติได้ สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์ของ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540) การถ่ายทอดความรู้ คือ การเรียนรู้จากการกระทำจริงได้พัฒนาต่อจนเป็นการส่งต่อมาจนเป็นการส่งต่อ (Transmission) แด่คนรุ่นหลัง ด้วยการสาธิตวิธีการ การสั่งสอนด้วยการบอกเล่า (Oral tradition) และการสร้างองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร (Literary tradition) จากผลการประเมินความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมากเป็นเพราะผู้เข้าร่วมโครงการสามารถถ่ายทอดความรู้ไปยังครอบครัว และชุมชนของตนเองได้ เนื่องจากแนวคิดเบญจวิถีเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของประชาชน อีกทั้งการถ่ายทอดของเจ้าหน้าที่สู่ประชาชนเป็นการยกตัวอย่างสิ่งใกล้ตัวให้ประชาชนได้เห็นภาพ การถ่ายทอดจึงเกิดขึ้นได้โดยง่าย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาพื้นที่บ้านโป่งกระทิงบนอย่างมีส่วนร่วม เนื่องจากภายหลังการดำเนินโครงการเบญจวิถีนำทางสรรสร้างครอบครัวต้นแบบสายใยรัก มีความร่วมมือในการเข้ามาพัฒนาพื้นที่จากหน่วยงานต่างๆ มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการค้นหารูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมกับพื้นที่เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้วัฒนธรรมชนเผ่าในการขัดเกลาวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านโป่งกระทิงบนเนื่องจากประชาชนให้ความสำคัญในการดำรงอยู่ของประเพณีและวัฒนธรรมชนเผ่า

3. ควรมีการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) ของการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานราชการในการพัฒนาพื้นที่ต่างๆ เพื่อนำกระบวนการดังกล่าวมาใช้เป็นต้นแบบในการดำเนินงานด้านการพัฒนาในพื้นที่อื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2554). **คู่มือการดำเนินงานโครงการพัฒนาตำบลต้นแบบการพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ปี 2554**. กระทรวงการพัฒนาสังคมและสวัสดิการ.

จันทิมา ผึ้งผัน. (2555). **การประเมินผลโครงการอุทยานการอาชีพชัยพัฒนาจังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชลทิตย์ เอี่ยมสำอาง และวิศนี ศิลาตระกูล. (2544). **ภูมิปัญญาชาวบ้านเทคโนโลยีพื้นบ้านและแหล่งวิทยากรในชุมชน**. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการพัฒนาและการใช้แหล่งวิทยากรในชุมชน. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

พัชนี ศรีอ่อน. (2551). การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนเซนต์โยเซฟ ท่าแร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุรุศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสกลนคร.

วรทัศน์ อินทรัคคัมพร. (2557). **การกระจายนวัตกรรมการเกษตร**. เข้าถึงเมื่อ 24 ธันวาคม เข้าถึงได้จาก http://agecon-extens.agri.cmu.ac.th/Course_online/course_352322.htm.

วรัญสญา สหฤทานันท์. (2554). **ประเมินโครงการอัมพวาชัยพัฒนานุรักษ์มูลนิธิชัยพัฒนา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตร์มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). **การเรียนรู้: ขุมทรัพย์ในตน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

อารีย์ บัวสุริยะ. (2548). **การประเมินโครงการพัฒนาชีวิตครู จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุรุศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2540). **ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค: วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย**. โครงการกิตติเมธี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. นนทบุรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **6 ทศวรรษสภาพัฒน์**. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่งคงของมนุษย์, สำนักตรวจประเมินผล. (2554). **รายงานข้อมูลสถานการณ์ทางสังคม ปี 2554 (อปท.1). กระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์**.กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2554). การสำรวจการใช้เวลาของประชากร พ.ศ.2552. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

ภาษาต่างประเทศ

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). **“Determining Sample Size for Research Activities”**. **Educational and Psychological Measurement**, 30 (3).

Roger,E.M. and Shoemaker. (1971). **Communication of Innovation**. New York: The Free Press

Veridian E-Journal, Slipakorn University
ISSN 1906 - 3431

Rogers, Everett M. (1995). **Diffusion of Innovations.** 4th ed. New York: Free Press.

Stufflebeam, D.L. (1970). **Education Evaluation and Decision Making**. Itasca, lllinois; Peacock Publishers.

_____. (2007). **Evaluation theory, models, and applications.**San Francisco, CA :Jossey-Bass.